

המציבה

דמי התימה לשנה כפולין 600 ס"מ,
 רבע 150. מחיר גליון בודר 15 ס"מ.
 באוסמריה 600 כתר לשנה 150 כ"י לרבע.
 במשיקו-סלובקיה 100 כתר לשנה 25 כ"י
 לרבע.
 כרומניה 100 ל"י לשנה, 25 לרבע
 מחיר מודעות 30 מ"י בעד שורה
 מצרה או מקומה. מחיר ברבת מז"מ או
 הודעת אירוסין 100 מ"י. האדרסה:
 Hamicpe* Kraków ul. Miodowa 22.

Kraków-Lwów dnia 22 kwietnia 1921.

גליון י"ז.

בראקא-לבוב פ' אחרי י"ד בניסן תרפ"א.

תוכן הענינים.

חג החרות. א. א. קומפרשטיין. הסרוב להנאף, אפיעור טייכער. —
 מתהפכות הזמן: לי ולא לו, אלו היה שם לא היה ננאל. —
 מדינה ומדינה ומקריח: בקראקא. בפולין הקטנה: ברודי, מוספי,
 בפולין, בליטא, באוסמריה, בארץ ישראל, באמריקה. — השבוע בכל
 העולם. — השבועה בליד פסח, מ. ערליך. — ליד פסח בכנייבוק,
 דוד משה דרומן. הערה העורך.

חג החרות.

אם תבא היהדות העודמית לסכם את מאונה לקראת החורש
 הראשון וחג החרות הבא בתור בחג הראשון אחרי סרק של שנויים
 כבירים בחיי העמים בכלל ובחיי עמנו בפרט, אחרי כל מה שראה
 העולם בשנים האחרונות, תוכל — מבלי לרדת אל הפרטים של
 פשיטת-זלבישת צורה בחייה החמריים והרוחניים — להניד מלה אחת
 קצרה, שתכלול, כפי שאני סוכה, בתוכה את הכל:

התקופה האחרונה, זו של הרצל, הציונות, מלחמה העולם
 וסן-רימה וכל הבא אחרי כן הוא, תקופת המעבר אצלנו מן
 היחיד אל הצבור, מן הפרט אל הלאום, כשעה שנלה
 ישראל את סוד לאומיותו והכרת עצמו באותה צורה, שאנו רואים
 אותה היום, באותה שעה החליל הפתרון האחר והמיוחד, לא רק
 לשאלת שיבת ציון, כיראם גם לפתרון קיום היהודים וחיהם בין
 העמים, שאלפי שנים התגוררו כאכר מדולדל, מבלי להבלע באחרים,
 אבל גם מבלי להיות חיי עצמם חיי אדם ולעמוד על רגליהם, והפתרון
 הוא בחיוב, כי צבור שלם לא יוכל להבלע בצבור אחר כל ומן שלא
 נחסוציק אותו הצבור ולא נסדר להקניו, כי חלוק גדול יש בין היחיד
 ובין הצבור, שגורלם מכריחם להיות בין זרים תקפים מהם, היחיד כי
 יבא לררוש, שיכירו לו השבנים התקפים שווייזכותו, הרי עליו סוף
 סוף לכבש ברבות הימים את עצמיותו ואת דעתו ורתו ואת מנהגי
 אבותיה מבלי לדבר בלד על לאומיותו, ולהבלע כליל באותו הנוף,
 שאישו הוא חסין להפתחה בכל מקום שהוא, ואם אין תפצו בזה,
 אוי-מוכרח הוא להסגר על מסגר ולהסתגר מעיני הראים, כמו שהיו
 היהודים סגורים בתוך חומת הגיטו, מבלי צאת ובא במגע עם החיים
 החיים והפוריים של העולם הרחב, אם בא פ' שנות הגולה היו
 ליהודים מה ושם מוסרות, שאיזה רוח דיני וחומת לאומי רחף
 עליהם, הרי היו להם לעצמם וכל יחס ישר עם העולם החיצוני חסר
 להם, וכשכא אחרי כן זרם ההתבוללות היה זה נ"כ, כמובן, פתרון
 לחיי היהודים מנקודת-המצב של הסבת חיי כל יחיד ויחיד כשהוא
 לעצמו, ובאופן הזה הרי השיטה הצורקת האחת היא הבלוע הנמור
 המטשטוש של ישות עצמי עד כדי התנכר והמחק לגמרי.

אבל צבור כי ירושש שישווהו עם אחרים, זאת אומרת, להתקבל
 בתור עם בין העמים בכבוד שוה ובמשפט שוה, הרי הוא דורש דוקא
 שמירת הצבע העצמי ושהרת הקיום העצמי עם כל התנאים ההסטרואיים
 והתרבותיים הקשורים בזה, כי בשעת שהתבוללות היחיד נחשבת לעון
 משום פרישות מן הצבור וחשך מעל, שהרי זה הסטרואיים אם יבא האחד
 ויגיד שהוא עומד על דעתו והאחרים לא יודו לעולם בזכותו, זו הרי
 התבוללות הצבור, היא דוקא הודאה בחיים צבוריים הכרת ערכו השונים
 זיק קנאים קיצונים וצריי עין יכולים להמציא לו איסור וסימני מרד.
 מתוך הלחץ של חצי שנות המאה האחרונה, מתוך שיטת
 הציונים ומהלך החיים וכיחוד מתוך המצב שבין הפטיש והסרק, ששב
 עמנו להמצא בו במשך שנות מלחמת העולם, עבר מבלי משים
 מסולייסיקה של יחיד ושל שתדלנות ומנו של יחרות בסתה של בין
 החומות, לפולייסיקה של צבור, של לאום המכיר את עצמו ומעמיד
 את תביעותיו הצורקות גלוי ומסורש נגדה נא לכל העמים.

בשנוי היסודי והעקרי הזה מונחים בלי ספק הגרענים הראשונים
 והתנאים של גאולת כל עם ושחרורו וגם זו שלנו, זהו שהביאה
 לנו את כשורת בלפור וסן-רימה זו שתביא לנו ברכה גם ליבא אם
 נחזיק בה ונפתחנה הלאה והלאה.

ברנשי שמחה מוכרחים ומחוייבים אנו להביש על ההופעה של
 והתארגנת החרדים בהרבה מקומות, ואם פה ושם יש שמשתמשים
 הם אולי כאנשים שאינם הנוגים ובמעשים שלפעמים אינם רצויים,
 אבל כונתם מרדאי שרצויה היא, כי זה לנו אות, כי השנוי החסמורי
 הוא, התהיה-הלאומית השלמה והמקפת במלא מוכנה של אותה המלה,
 הולכת ומתרחבת בכח אלמנטרי איתן ואין מי יעמוד נגדו,
 והי ההופעה החיובית הגדולה, שבאה ליהדות עקב המלחמה
 והשוד והרדיפות בכל מזרח אירופה: מות נמר להתבוללות כאיוו
 צורה שתהא, ותחיה הלאום כמוכנה הרחב, והג הפסח הבא, הוא חג
 החרות הראשון של חרות היהודים בכח וברגישת לבם, וגם זו שבסועל
 מופרכת לבא לרגלי הרצון החזק של העם כלו.

על גאולת מצרים יודעת האגדה לספר, שהיו ישראל שקועים
 במים שערי הוזהמא, ואף בהיותם כבר על אם הדרך על שפת
 ים-סוף דאג הרועה הנאמן, שלא יאמרו, נתנה ראש וגשומה, עד
 שהיו מדבר מזה, נחשים ועקרבים מזה ומצרים מאחור קפצו לתוך
 הים ונצולו והיו לעם זו קנית.

מן המדבר שפוף-דם ומכוסה אברון עולה כנסת ישראל ועיניה
 עורגות אל נקודת הוהרורים, שפשלשו מבין העבים על שמי המזרח
 ומבשרות לה עתיד מזהיר או עתיד פשוט, בכל אופן עתיד של חיים,
 של נשימת אויר שלה ושל אדמה ושמים שלה בארץ ישראל, ובגולה
 שווייזכות של הצבור בתור לאום בן יספה ובן הרבות מיוחדת,
 שחן הנוער והדרת הזקנה יחד חופפות עליו, ושווייזכותו של היחיד
 בתור איש היכול להראות לכל את תעודת-גועו ועמו, מבלי לרדת

כדרשם ותמשים עלו ב"י: אחד מחמשה או מחמשים. ואיך התיסמו הוקנים. היהודים הימים' ברנע רבת האחריות וזו על אדות התנהגותם מספר לנו המדרש: ואחד באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה. היב הלכו הוקנים. שלא חשב אותם עמהם. שכבר אמר לו הקב"ה ובאת אתה וזקני ישראל אל פרעה מלך מצרים? אמרו רבותינו. הלכו עמהם הוקנים והיו נשמטים אחד אחד. שנים שנים והלכו להם. בין שהגיעו לפלמרין של פרעה לא נמצא אף אחרי (שמור' ה'). חז"ל ידעו הישב את טבע בני עמנו ובפרט זקניו. בעלי הבתים, טובי האומה. היוצא לנו מזה, שבני הגולה טבע אחד להם ואין מרחק הסקום הזמן משנה בזה כלום. גם בעת נאולת מצרים עמדו הוקנים. היהודים המכובדים נוצרי המסורה. מרחוק ולא השתתפו בעבודת הנהאולה! ומה הן הסבות של ההופעות הנסלאות והאיטבעיות האלו? הוא הוסר האמונה בנאולה. העם מתרנל בשעבוד ומרמה שלכך נוצר ואחרת אי אפשר. העם היהודי לא האמין. כי שעת הנאולה הגיעה ובאה. משום לא היה באפשרותו להשתחרר מן הרסש וההלאה הנלוותה. הגלות הארוכה והמרה הסיתה בלבו את הרגשות האנושיים והחברתיים! הכחידה בקרבנו את הצורך והשא"פה לחרות. וגם היום עמנו הגענה והנרכה אינו מאמין. כי נאולה פשוטה כמשמעה אפשרות היא וראשיתה כבר באה אחרי ששערי ארצנו פתוחים לפנינו. גם היום אינו יכל להתרומם אל מרום עוז האמונה והבטחון מפני הרגילות שהוקדשה בעיניו. אבל כאשר אך יתחיל מעט להאמין בנאולתו — ינאל; והאמונה בא תבא. כי מסורה בידנו שהנאולה השלישית תהיה שלמה.

אליעזר טייכער.

מתהפכות הזמן.

די ולא לו, אלו היה שם לא היה נגאל.

בימי פרוץ הבולשיוויקים אל גבול סודין האשים העתק הפולני קוריזר ווארשאווסקי את אנודת הספודנסים היהודים בלי כל ראיה. שהיא עושה תעמולה קומוניסטית לנוק המדינה. הם איסוא שונאי הסודנים ובוגדים בארץ מולדתם. אנודת הספורנטים קבלה על עורך העתון האנטישמי אלוהובישש. כי הוציא עליה רבת שקר. לדרוש נקם חנם. עתה היה בווארשא נמר הדין הזה. והנה להננת האנטישמי ועלילתו עמד לפני השופטים עורך הדין היהודי צעדערבוים (שאמנם הוא משלה את נפשו. כי אינו יהודי. יען נרשם בתור מומר) ובתור תובע עלבון היהודים הנקיים נצב עורך הדין הקתולי סאסחאלסקי שהוכיח צדקת שולחיו והאנטישמי יצא חייב בבושח פנים וענש בעונש מאסה. בקנס של 30 אלף מרק ובתשלומי הוצאת המשפט. עוהד הקתולי קרא בנאון של דורש צדק. כי הוא מרגיש עצמו מאושר להגן על יהודים נקיים. שהאשימו אותם דשעים בעון בנידה. אם הרגיש עצמו המוסר מאושר להגן על צוררי עם של אביו ואמו — מוטב בספק.

איוו ההסובה יצרה לנו הגלות. שאחים התרחקו מכם כל כך עד שהם מתיצבים לפני שופטים ולפני כל העולם להאשימם ושכנים זרים קרובים לרוחנו ומוציאים לאור צרקנו! מינו שכן קרוב מאח רחוק.

ואל תאמרו. כי מקרה של יהודים הוא זה. שאין ללמוד ממנו. דבר כזה ממש אנו מוצאים עתה גם בענינים צבוריים חשובים. עמים אדירים וממשלות כבירות וגם עמים קטנים שונים הכירו את ישראל. בזמן הזה כעם חי בין העמים החיים וכבשו לו את ארץ אבותיו והתחורוה לו למורשת עולם. גם בטלה הודו עמים שלמים וממשלותיהם בזכותו הלאומיות. אבל החברה היהודית אליאנס. הקוראה עדיין לעצמה השם הנאה והחביב. כל ישראל חברים. שנבראה להגן על ישראל ולנצור את אחרותו הלאומית. עומדה כל הימים ומקשרתה

עיו לאורה ממדרגה שניה. הסמוקים הימים האלה אמנם לא נתקיימו עוד במלואם. אבל עם פריחת עתידנו במורח יתחילו גם החשוכים שבצמים להתחשב עם המציאות החוקה ולכן חוקה תקותנו. כי אם השתא עברי — לשנה הבאה בני חורין! א. א. קופסרשטיין.

הסרוב להנאל.

עוד הפעם אנחנו מותחים את ההגדה של פסח. לקים את המצה לספר ביציאת מצרים. בטעם הישן נושן. במנגינה המעציבה והמנחמת גם יחד. אנו מספרים לבנינו על-אדות התלאות והעניינים, שסבלו ונשאו אבותינו בארץ הגילום. וידעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה. אבל סוף סוף בא הקץ לגלות הארוכה ונגאלו נאולת הגוף והנפש. ואנחנו מקלסים למי שעשה לאבותינו את כל הנסים האלה הוציאנו מעבדות לחרות ומשעבוד לנאולה. ואנחנו נשקעים בהרהורים ובמחשבות: הרי גם היום הגיעה עכ"ס שעת הבושר לנאולה. ישנם כל התנאים להתאחות העם היהודי בטעם השלישית בארצם ולחיות חיי עם חפשי ולכלי היות למסנע לאחרים. הודמנות כזאת אם נזנחנה תסרף עלינו חלילה השעה ולא נמצאנה עוד ונהיה מן הצועקין ואינם נענים. הרי מאורעות חשובים כל כך התרחשו בעולמנו. נסים ממש נעשו בעמנו. החלמות סן רימה. הכרה בזכותו של ישראל על ארץ ישראל. מנוי נציב יהודי בירושלים. הרוצה בבנין הארץ. אולם האם הספיקו העובדות החשובות האלו לעורר את עמנו? לא ולא! העם ישן ואינו מתעורר משנתו הגלותית. מעוררים אותו בכרוזים נלהבים המכריזים על נורף השעה הנוכחית. פונים אליו בקריאות והתראות. המראות והמזהירות אותו על האחריות הגדולה והחובות הענקיות המוטלות עליו ברנע הנוכחי! מתרים את עסנו. כי נורלו תלוי בכף המאזנים — והכל ללא הועיל! כל הדברים הנמרצים האלה אינם מוצאים מסלה כלב המון עסנו. סונשים בו אדישות קרה במקום התלהבות ורסיון רוח במקום רוח חדשה המסוגלה לעשות גדולות. ביותוד גדולה האדישות בין רובי החרדים האדוקים. שעליהם מוטלת החובה הקדושה. לעורר את אחיהם לפעולות ולקרבתות. להצית מן הראשונים המבינים את רמזי ההשגחה. והחיוון הנורא הזה מהריר את האדם ומביאהו כמעט ליד יאוש. ובפרט בידענו. שגם בימי עולי. בכל בטלו טובי עמנו בנידה המיוחסים את כל בשורת הנאולה. אעים שנאמרה מפי נביאים וסרבו לעלות ולהשתתף בבנין הארץ ונרמו בסרובם ובכסויות ערסם. שלא היתה באמת נאולה שלמה. לזכר העובדה הזאת תחשבנה עינינו דאנה תתקפנו: אולי גם היום ירמו העונות של טובי עמנו. דוקא של שלומי אמוני ישראל! יפרו את המחשבה הטובה. שחשבה עלינו ההשגחה העליונה, מחשבת נאולה ושיבת שבותנו.

וכהגיע מועד חג הנאולה הראשונה. נשאל את נפשנו: איך התיחס העם במצרים לבשורת הנאולה. שנתבשרה לו מפי הנואל הראשון? איך קבל העם עברי פרעה את הבשורה? האם התעורר תיכף כאשר אך שמע את הקריאה הראשונה. שבשורה לו את החרות השלילכו מיריהם את כבלי העבדות או ספקפו והתמהמהו ועשו מעשי האדוקים בזמן הזה? הבה נשאל את פי תורתנו ורבותינו. המה יורנו דעת. והנה סלא והסלא! את ההופעה המורה הזאת אנחנו מוצאים באמת גם בעת נאולת מצרים. גם בעת ההיא. אחרי ארבע מאות שנה של סבלות ושעבוד. לא נתפעל העם מבשורת הנאולה ולא רצה להנאל. ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבודה קשה; גם בעת ההיא נשתחרר עמנו בעל כרחו והיה זקוק לדחיסה מבחוץ. ותחוק מצרים על העם. למהר לשלחם מן הארץ (שמות י"ב ל"ג)... ושם הלאה: ויאפו את רבצק. אשר הוציאו ממצרים ענות מצות. כי לא חטין. כי נורשו סמצרים (שם ל"ט). גם חז"ל במכילתא הבינו כן

ולא נכנתה אדמה אלא מתורבנה של ברודי. אך קצת מהדר תסארת גדולתה היה ניכר בה עד המלחמה. וכמו שהיתה ברודי ראש לגדולה, לעושר ולתרבות יהודית, כך היתה בימי המלחמה ראש לחורבן, לכוה, לנלות וכד עובר עליה לא יוכל התאפק מקונן עליה. איכה ישבה בדד העיר רבתי עם. הנה מה שכותב לנו אחד ממגדילי לסנים, מר ג. גלבר מלבוב:

בימים האחרונים שהיתי בעיר מנורי ברודי, מקום שעשועי ומשוש חיי. חקרתי ודרשתי מפי מיועצי על מצבה התומי והמוסרי וכמה עצובים ונוגים הדברים שראיתי ושמעתי. ברחובות העיר שולטים ריקניות, תהו ובהו, שממון כמהפכת הערים הקדמוניות המתוארה ע"י הנביאים. על הכל שוכנה צלמות, היא כמין. הקדש גדול, שאין משניה עליו. עיי חרבות ממלאים את השוקים והרחובות ואין חודם כלל לשוב להקים את עיר ההרם. בית התמחוי, שבו מצאו תמיד מזון די ספוקס כמה מאות עניים יום יום, עומד להסגר מחסרון ממון לכלכלו והמנהלים נרפים ואין עצה. שלטון הקהל מתרסה ועומד מרחוק. מביט ואינו רואה, הכל כשר וישר בעיניו. החיק, שעליה לספק עכ"פ לצרכי הנפטרים העניים, עוזבה וזנחה. אודם של בושה יכסה כל פנים לשמוע, שמקברים שם מתים עניים ערומים, בלדי תכריכים אין שם לב לעלבון כזה. בית החולים, שהיה סעד לחולים עניים ונהרם במלחמה, עומד אמנם להבנות וכראי להעיר את הנוכרים למהר בבנינו, כי נדול העוני ונורא המחסור במשכנות הרלים, שכל מחלה שולטת בהם. בבית-הזקנים, שליז-נפש עצורות בו, שולט מחסור נדול ושוכני הבית אנוסים לחזור על הפתחים, לבקש סתותי להם להשקיס רעבונם. כלכלת הבית מושלת כולה על האינז באלבאן, שירש את ההנהנה מאביו (?) והוא אינו דר כלל בעיר והזקנים עוזבים לנפשם, לרעב ולכפן ואין חולה עליהם. אין עולה בלב על הרעה לדרוש ממנו לעונב את ירושת כבודו ולכחור ועד משניח מיושבי העיר, בבית היתומים מתכללים 45 ילד בנדנות מאמריקה. עשירי נליציה כידוע פטורים עתה מעול צדקה, כי נדיבי אמריקה מוציאים אותם ידי חובתם. כלומר נותנים צדקה לעשירים. מנהל הבית מר אקסר מספיק לידים תונך טוב כאופן מצוין, אבל ראוי לעורר את אנשי העיר שלא ישליכו כל יהנם על הדודים הפובים כאמריקה וישתתפו גם הם בכלכלת הכית. מדוע עומד הנדיב מר אלעזר בלעך עתה מרחוק, שעזרתו נחוצה כי, וסלק ידיו מכל עבודה צבורית, תוץ מעבודתו בועד העזרה מאמריקה. לפנים היה מספק על כל מוסדי הצבור. — גם בעבודה הציונית אין אות חיים. בית העם שסם ונעזב, אין אף בית מרא. חברת התחיה, שהיתה שנים רבות למופת ולמורה דרך לכל בני הנעורים בארץ, בהרצאות בשעורי למוד ובחיי צבור, עתה תרדמה שמוכה גם עליה. אין מתעורר ברנש חם, רגש על חכה או חובה, להשיב את אנשי העיר היהודית למצב של תחיה ומעשה.

כך הוא פראה פני ירושלם דנליציה וכך הוא מראה כמה ערי הארץ, חורבן חמרי ורוחני אוכל את הכל ומרפה את הידים, האמנם תרבה הנלות ואין לבנותה עוד? ...

מוסמי וויעלקי. קירוש השם ברכים פעל מר יוסף וורצר, יהודי בע"ב ששוט מן הדור הישן והועיל הרבה להסיר מעל עמנו את הדכה המפורסמה בין ההטון הלא-יהודי, כי היהודים הם חובבי הבלושיוויקים ועודיהם. כאשר סרצו היירות הבלושיוויקים לעירנו אשתקד ושקדו להשחית ולהכחיד כל אשר שלטון פולני נקרא עליה, הוציאו גם את ספרי הטאכולה (רשימות הקרקעות והבתים) מבית הדין בעירנו, לזונם בשרפה. מר וורצר השתדל אצל המצביא, למנוע את ההשחית ובראותו כי עמלו לריק, ספר נמשו וקרע מירי חתילים את הספרים והשיבם למקומם. ראש בית הדין הגדול בלבוב שלח לו בימים האלה מכתב תודה והכרה בירי השופטים בעירנו, שמתיהו לו כפומכי ובדברי כבוד והודאה, שהציע את כל המחוז מסכסוכים למוסמי וויעלקי חנפ ומערבוביה בדיני השרות.

עלינו ונותנה פתחן פה לשופטנו בחוץ. הרי מה שהיא כותבה בארגנה. שלום ומשפט וכלומר שלום עם האומות על ירי טמיעה בתוכן ועייז יחוננו אותנו כמשפטי אדם) אחרי שהתימדה בעצמה בגליון קודם במעשים לאומיים: אנו צריכים רק זכויות המעושים ולא זכויות לאומיות, שהן נשק לרעת שכנינו. הרוצים בזכויות האלו אינם רוצים לשבת בשלום עם שכניהם ולהתבלבל בקרבם, אלא רוצים הם להכרז ולפרוש מן הצבור. לבנות את האחרות המדינית היהודית, שבטלה זה 1800 שנה. מעמידים הם דגלם הם נגד דגל הארץ ומצדיקים את האנטישמיות, כי הם רוצים בממלכה בתוך ממלכה, איזה עם בזמן הזה יתן רשות לשבת זר להתגדר בתוכו לבדו ולעמוד בזרותו? קצף העם יתפרץ. בלי ספק נגד אורחים רעים כאלה, הנבדלים כודון מהלאום השלישי ומודים בעצמם, כי השודים הם. הדרישות הלאומיות תביאנה לידי סנרומות. כי הן מעוררות שנאת הנוע והדת עד כדי להעמיד את הנבדל מחוץ לחוק ותולדות הפרישות הזאת הן צרות, רלות, יאוש ויסורים.

מובן מאליו, כי כל צורינו ידעו להשתמש תיכה בתנא דמסייע כזה, ואוהביו נדים עלינו ראשם ואומרים: מה נעשה לכם יידיים אם מהרסיכם ומתריביכם מעולם ממעיקם יצאו! וכאשר ישאלך הבן השני בפיל הסדר: מה העבודה הזאת לכם? אף אתה הקהה את שניו ואמור לו: בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. חסצתי להנאל ובעבור זה לבר ננאלתי. לי ולא לו— אלו היה שם לא היה ננאל, ולא יהיה ננאל גם היום, אלא במדבר הזה יסלו...

מדינה ומדינה ומקריה.

בהראאה.

בשבוע הזה יצאה מעירנו קבוצה קטנה של חלוצים, לעלות לא"י. כבוד נדול נעשה להם ע"י מרכז הצעירים. זוהי הקבוצה הרביעית, שנשלחה מקראקא. נדיבי הקהלה השתתפו בממונם לשלוח הקבוצה, כמו שהשתתפו בקבוצות הקודמות. תהי דרכם צלחה! הפוליציה הקראקאית כטלה את אנותה, פועלי ציון פה וסגרה ביתם ואת אנותה בעלי המלאכה הפוציאליים. מטעם, כי הם עוסקים בפוליטיקה.

הפוליציה הקראקאית מסרה לכייד של עונשין שני נערים יודים ותינוב ואמשטרדם, שנחפשו בקוצמיעושוב בחשוד, שהם הם רוצחי הצורף שאול צאהן ואשתו, כי נמצאו בידיהם שעוני כים וכבריקת האחד בביחו נמצאו כחמי דם בבגדיו, הוא בן קצב. עדיין לא נבדק אם דם אדם הוא. כל החשוד עדיין לא תוכרז והם מכחישים בהחלט.

בפולין המונה.

ירושלים דנליציה או חורבן הגרות.

ברודי. העיר הזאת היתה לסנים הקריה העשירה והמפוארה בכל נליציה. עיר ואם בישראל, קריה יהודית נמורה, שיהודים גדולה ופארוה כאשר היתה מיד אתר חלוקת סודין לעיר מסחר חסשית כראנציג של עכשו ועמדה בתכונתה ואת מאה שנה בריוק. ברודי היתה מרכז לתורה ולהשכלה עברית, מקום נדיבות וחריצות, עושר וכבוד יהודיים, ירושלים דנליציה, מי לא ידע שמות גדולי ישראל שהרכיזו תורה וחכמה לכל הפוצות ישראל מן העיר הנליצית הזאת תסארת נאון היהדות המזרחית. בשנת 1879 אברה חסשיותח ומאו סנה הודה, סנה זויה, סנו עשרה, סחרה ואתנתה, בימי הצאר אלכסנדר השני, שהיו שערי רוסיה פתוחות. נדרו כל עשירי ברודי לערי רוסיה חוספסופטים חנפ ומערבוביה בדיני השרות.

בפולין

בשבע עשר היתה בווארשא ועדת עזרה לנוקיי המלחמה. שהשתתפו בה כל המפלגות עם הועד האמריקני. אחרי זמן ומועצה ארוכה הוחלט לכוון בנק מרכזי. שיתן מלווה לתנרים קטנים לבעלי מלאכה. לנולים ולעולי איי. יתמוך בים למלאכה וביים מקצועיים ועבודת רשימות סטטיסטיות. אחרי שני חדשים תהיה ועדה חדשה וביתנים תערוך ועדה תכנית מסודרת לעבודה.

בחנוי הסיים נשמע. בי שאלת החזרת הפקידים היהודים בנציצה המזרחית על כנס תפטר בקרוב לסובתם וכן גם קבלת הסטודנטים היהודים לאוניברסיטה הלבובית. כידוע נורשו כל אלה בסכסוך האוקראיני. כאשר היו היהודים נמרזים.

שר העיר ווארשא התרים את הצפיירה ואסר את הוצאתה לשני שבועות. בגלל מאמר נלהב. שנדפס בו לכבוד הרוני סינסק ביום מותם לפני שנתים. ממתרת יצא לאור נציון. קרני הצפיירה וגם הוא נאסר.

בענין שבתת סקווי הדדוק נקבע בידי שר פשר והפקידים חזרו לעבודתם במרם נמר הדיון. כדרישת הבעלים.

במועצה ארוכה של ראשי הענדוקים נצחו הקנאים. שבראשם עומד דובאנוביטש וארנני פדרבסקי והחליטו לחלוק על כל שיטת נשיא המדינה ולנהוג את הפוליטיקה הקנאית ביר רמה. עיפ השיטה הזאת מתנהגים כבר כל עתוני המפלגה והשיטה מתבטאה במלחמה עזה נגד היהודים. כדי להסתיר מחשבותם. הערובות באמת נגד נשיא הארץ והסניסטר לפיננץ בעל הכשרון סטשטשקובסקי. שבקש לשים קץ לשאלת היהודים. ימים קשים באים אפוא לנו.

בליטא

בחול המועד תהינה בחירות למועצת הקהלות בכל ארץ ליטא החפשית על יסוד החוק של אוטונומיה יהודית. מחלוקת רבה פרצה בגלל זה בין היהודים החרדים ובין המועצה הלאומית היהודית. שהחרדים דורשים את המקום הראשון בהסתדרות ומספר מכריע בכל הועדים בפענה שהם רוב בנין ומניין של כנסת ישראל. בעוד שהציונים והרמוקריסים אחיזים את ההנהגה בידיהם. ומניסטר לעניני היהודים דיר סטובייטשיק הזהיר את המפלגות לפיוס ולפשר. כי עיי המחלוקת יספרו את זכותם הלאומית. היקרה כל כך ליהדות הליטאית ולכל ישראל. — בליטא התיכונה קרא הנגרד זלינגובסקי לבאיכח היהודים מכל המפלגות. לדבר עמהם עיר הועידה בבריסל. הדנה על גירל ווילנא ובנותיה ועיד בחירת הסיים העתיד להכריע ואשר היהודים יוכלו להיות בו כלשון המאזנים לחתוך גורל הארץ.

בוילנא העלית שוער צעיר. שיהודים. האופים מצות בחצר דירתו. המיתו את אמו ואת בת אהותו לערב דמן במצותיהם. התחילה תנועה בין ההמון וסחר נפל על היהודים. אך הפוליטיקה לא האמינה לו והמיצה בו חשד הרינתם. נעשתה הקירה ודרישה ואמנם נודע בברור. שהבן הדג את אמו ואת בת אהותו. לפי שהתנגדה לשדוך שמצא לו. בסוף הודה בעצמו.

באוסטריה

ווינא. כבר הורט הנסיך. שבאותן הקהלות במערב אירופה שבהן מצא למוד התורה קן לו לפני הרבה דורות. עדיין לא פסק לנמרי ונחלת המאור שבתורה באותם המקומות שרם נכבה. מה שאנו רואים לפשט בפפדרי. בפרסבורג. בניקולשפורג ועוד. גם בווינא מקום מושבו של ריי בעצ אור ודועי. שמצורתו היתה פרושה על קהלות אשכנז וצרפת. גם כאן זיק למוד התורה לשמחתנו לא הועם ובפרט מעת שנתישבו פה גולי המזרח חוכבי התורה. נראה בחוש. שהתורה חזרת על אכסניה שלה. מפני ביהים לרבנים. שבו מרביצים תורה

גדולי חכמי ישראל בזמננו דיר שווארץ. דיר קרוי ודיר אפטיוביצר ומלכד הפרגונוים (ביים למורים עברים. שיסד הרב דיר חיות). הנה בבית המדרש הישן. שיסד הרב ילינק. עדיין ישיפו את לקחם לפני המון שומעים הרבנים דיר קאמינקא. דיר נלבהאון. דיר רובין ודיר פייכטוואנג פרקים במשנה. במדרש. בתלמוד ובאנדה. בספרי הקידה ותנך. כל אחד במקצוע שלו. וחיוץ מזה ילמדו הרבנים פירסמ. בזמנרמן. ווינמר. כל אחד בבית מדרשו עיפ השטוס הישן. הרב דיר קאמינקא מבאר לפני תלמידו ביהים לעקספורט את ספר איוב ופרקים מחיי התנאים והאמוראים. ואף שכל החכמים הניל ראויים לשבח. היתרון להאחרון. המשתמש בהצאותיו בשפת עבר. שהיא היה בסיו. בעוד שנרשו את מושל אוסטריה מעל נבולות המדינה. מבלי תת לו אף לינת לידה. וישבים היהודים פליטי המזרח סוף סוף בווינא ולא הועילו כל הנזירות ומי יודע אם אין מלך האביון (נכדס של המושלים מנרשי היהודים) מתקנא. בהשגחה הפריטית המנינה עליהם. הרבנים וצירי אגיי. שהמתיקו פה סוד כדבר העבודה באיי. התאוננו מאד על חוסר ממון להחזקת עתוניהם ומכיש לעבודה פוריה באיי. עשירינו אדישים ואין להם דבר עם הצבור והאומה ועתידם ובכיו עלתה המלאכות לאיי. לתור שם אחרי עסקים ליהודים. שיוכלו עיפם בעלי הון להאחו שם. ראש המדברים. רוח החיים של אגיי יעקב רוזנהיים. הציע לכא בדברים עם ראשי הציונים ולהשתתף בעבודתם באיי וכן הסכם האדמויר מטשורטקוב (האדמויר מהוסיאטין מסיב להסתפח באונדה). אבל רבו עליהם הרבנים האחרים וביחוד הרבי מראוין והציר היילפיין וההצעה נדחתה. ולעומת זה החליטו לשלח מלאכות לנגף אר אנדות העמים ולדנדוק אל ממשלת בריטניה דדרוש בכל עון לשנות את נוסח המנדט. באופן שתוכר גם אגיי לבני העם היהודי. שרובו אדוקים בדת... והמלאכות באיי תבא בדברים עם הרבנים דיסקין וזונפלד. לתת חווק לאגיי בבנין הארץ. הפילוסוף היהודי יוסף פופרלינגקנס פה הקדיש כל אוצר ספריו לספריה היהודית הלאומית בירושלם. פבינ.

בארץ ישראל

המלך החדש (סיתון חדש). שהמליכה ממשלת אנגליה על כל ארצות עבר הירדן וים המלח. עמון. מואב. אדום ונלעד הקדמוניות. עבדלה בן הוסין מלך ערב. נושא ונותן עם הרברט סמיואל על סדרי ממשלתו. שר אנגלי יולה אליו ליועץ ולמורה. עבדולה נלה דעתו על צורך השלום בין הערבים ובין היהודים והציע להקחיל ועידת שני העמים. להועץ על עבודה משותפת והערבים יגלו דעתם. שאינם רואים ביהודים שפן להם.

בהשתדלות שר המהון בחיפה מסרו ערבים בעדי האחויות חבל ארץ מלא אנמי רפש הנורמים קרחת ליהודים יושבי המושבה הדרה דיבשה ולנסוע בו עצים להבריא את האויר ובעבור זה תהיה הארץ המיובשה ליהודים לאחווה. בזה תעשיר המושבה.

התחילה העבודה במסגרב הענפית מראש אל-עץ עד פתח-תקוה. זאת היא מסגרב הראשונה באיי הנבנה בממון יהודי וכפועלים יהודים.

חברת האניות בליוד הטריאפסית מסרה להברה היהודית מעבירים אניה מיוחדת. שתעכיד בקביעות אנשים מטריאסט לאיי מן מאי והלאה.

מפצועי הפרעות. שהיו בחיפה. להפנין נגד אנגליה והיהודים-מת עוד נצרי אחד ושני יהודים הוכאו ביחה החוליים במצב אנוש. היהודים לא נלחמו. אלא השופרים. בשעת הליות החללים עשו הצוררים הפגנה רבה.

ביפו היתה אספת סופרים עברים ונמרו ליסד אנודת סופרים. בחולו של מועד תהיה האספה במכונת.

מאשכנו — אך אשכנו התחילה מבטלה דעתה ורוצה להתחיל משא ומתן חדשים בדבר תשלומי הקנו. תחבולות העונש ירחו.

מ. ערליך.

השבועה בריל פסת.

(מרשמי אוקראינה).

האביב כבר הגיע. השמש עמדה בזרמי הרקיע ועמדה אור עלו וחום עונג על התבל ומלאוהו. רשדות ייכרום עמסו דשאים. האילנות לבלבו וכל היקום היה מלא חרות הים חדשים.

אבל העירה היתה שרויה בחושך של עצבות ממארת. ובשממון של בלהות-מות אכזרי ויסורי ניהנם נוראים. כי שעת חרם היתה. חרב חרה היתה תלויה על עדת היהודים האימללים. שחיהם ורכושם נעשו הפקר לכל שורך ומרצה. איננה עוד אותה העדה. שהיתה לסנים. רבים מכניה נהרנו במיתות משונות ואכזריות. קצתם לוקחו בשביה ועונו בעניים נוראים. רכושם הוגם שודלו. בתי-תפלתם פומאו ונהרסו. ספריהם הקדושים נקרעו ונשרפו.

רק מתי מעט דלים וחלשים. בהם זקנים. חולים. נשים וידידים נשארו עוד לפליטה מן החרב ומן האכרן. אך מקללים הם את חייהם ומקנאים במתים. שכבר מצאו להם את המנוחה העולמית ונשתחררו מכל פנעי החיים וחרסותיהם. כי גם מתי מעט אלה היו צפויים לחרב ולשורה. לפחד וללייחה. לא בשבילם האביב מסריה. לא בשבילם השמש זורחת ולא נבילים מאיר היום. על פניהם מרחפת עוד אימת המות, והמה אנוסים עוד להסתתר בחורים ובסדקים. בבורות ובמרתמים. כי רק החושך מנין עוד מעט עליהם. ואור היום הוא להם לקללה. עדיין החרב נטייה. עוד לא שכעה מרם חללים ועוד היא אורבת בלי הרף לקרבנות נקיים חיים לבקרים.

ובמצב כזה קרבו ימי חג הספת. למותר הוא להגיד. כי עקבות החג ההולך ובא לא נכרו כלל בבתי היהודים השוממים. אין כל זכר לאותו השאון העז והרניף. שהיה קם תמיד ברחוב היהודים בבוא חג החרות. חג הספת. בבתי המאפה שקט ודקמה. אין זכר לפאסית מצית. אין מנקים את הנחיים. אין משפשים את כלייהבית. שכמעט כלם נשרדו או נשברו. אין מטהרים את החלונות. שאין בהם כלל שמש. אין שאון ידים עלים משחקים ברחובות — רק דומית מות שודרת ככל פנה ואין כל סימן. כי החג הגדול ממשמש ובא.

אך מעט היהודים. שנשארו לפליטה. המתנוללים עתה למעצבה ובחורים שונים ומפחדים להתראות התוצה לאור היום. הם לא שכחו את החג המיוחד הזה. המעודר לכבות נשברים. המסית רוח הרשה בלבות נואשים והמצית שלהבת תקוה בנפשות מדוכאות. כי עוד יש אחרת לישראלית ישראל. כי תכלה הצרות ועוד יבא יום של פדות ונאולה אמיתית נצחית.

ובלילות החשכים היו היהודים האלה מתנבנים בחשאי מחוריהם ובמקום סתר. נעלם מעין זה היו נועדים ומתיעצים על מצבם. עכשו היה עליהם להתיעץ עיד חג הספת הבא. לא היה להם הרבה על מה להתיעץ. זה היה כבר סבור ומקובל. כי לחוג את החג כראוי. זהו דבר שאי אפשר לגמרי בתנאים אלה. שבהם הם נמצאים. מלבד שאי אפשר לחוג את החג בגלוי. אין להם שום צרכי החג. אין להם כל זכר ממצות ולא מין לארבע כוסות ואין לדבר עוד על אדות צרכים אחרים. הנהונים בישראל מימות עולם.

בכל זאת לא יכלו להשלים את הרעיון. למשוך את ידיהם לגמרי מן החג. למצער צריך לעשות איזה זכר בשביל הנשים הידידים. שלא ישכחו מרב הפרעניות מי ומה הם. צריך לערך לפחות בעין סדר. זכר לפסח. אם גם בלי כל התכונה הדרושה.

בארץ הכשן ובכל עבר הירדן הצרפתי מתחללות סרעות ע' בידואים והיילות שראים השואפים נקם בצרפתים.

בהיות המניסטר צשורטשיל בירושלם באה אליו מצכות ערבית מכארישבע והנפיתו אמונתם לממשלת אנגליה וכי אין השות לקונגרס בחיפה לדבר בשמם.

לחיפה באו 320 עולי נולה ספרם. כולם עניים וביניהם 15 יתומים ועשרה זקנים.

שני ראשי בית הדין הגדול בירושלם הרהינ ראיי קוק והרהינ ר' יעקב מאיר הוציאו קול קורא נלהב מאד לכל בני הנודה. לקבץ כסף בעד הקרן הקימת לישראל. כדי לנאול את ארץ אבותינו במהרה.

באמריקה.

לכבוד הנווד. שנעשה למלאכות הציונות בניו-יורק. מודיעים עוד בשם. כי לאספת העם. שנאספה באתר ההיכלות הגדולים. באו כל גדולי העיר היהודים וכמה אלפי איש והעריצו את מנהלי הציונים כנואלי העם וביחוד את איינשטיין כיהוד בדורו. כל הנאספים קבלו על עצמם לעזור לקבץ ממון לרקן היסוד. רוב הציונים עומד בצד האירפיים ואחריהם נמשך כל העם. אחרי מרמ עם ראשי הציונים האמריקנים הורו רובם של אלה בצורך קרן היסוד. אלא התנו. שכל הכספים. שיקבצו באמריקה לקרן היסוד יהיו תחת השגחת ראש הציונים באמריקה. וייוצמאן הסכים וכבר נקבעה לשכה לקרן היסוד.

השבוע בכל העולם.

עורך הדין היהודי דיר לוונגהרץ בלבוב נתמנה לממונה על נליציה המזרחית כמניסטריום לעניני הסנים. שורה היא זאת כלפי רותנים. שלא יהיה הממונה לא פולני ולא רותני. — המניסטריום למסחר ולחרושת קבע בלבוב מחלקה לעניני הפטנטים ומחלקה לעניני הנפט. בדרוהוביש נקבע מכון להוצאת בנוין מן הנפט במדה מרובה. — במלחמת יון וטורקיה נהפך הגלגל ונצחו היונים נצחון גדול נגד קמליסחה. לקחו ששית אלפים בשבי וכל המחנה פנה עורף. — באנגליה נכונה תוחלת הפועלים. כי הם בטחו בפועלי מסהיב והרכבים. שישבתו עמהם וינמו מהפכה בארץ. אך המה רחם הפועלי המחצבים נעונו לנפשם. אבל רבנות פועלים אחרים שובתים בעל כרחם מאין פחם לטכנות. בכל יום נסגרים עשרות לבריקות. — אונדת העמים קצבה צרכיה לשנה הזאת לכא מיליון פרנק ורבע. — בווינא נתקבצו המונים רבים ודרשו פהשתדל לפני הממשלות ואונדת העמים. שיתירו ספות אוסטריה באשכנו. כטורוד עשה העם פליביסציו. ודין דין הארץ לספתו מהרה במדינת באיריים. — על הנוסעים לאמריקה חל מעתה דין הסנר לייב יום. לבדקם אם אין בהם סימני חלים השכיחים במזרח. — הסיים הפולני קיים את ברית השלום בין פולין ורוסיה. הצירים הציונים לא הצביעו מסני הסעיף 6 שבה. השולף מאת יושבי הנלילות החדשים זכות אורה אם לא נרשמו מכבר בין האזרחים. שני היהודים העממיים הצביעו נגד התוק. — יושבי אותם המחנות בשלויה העליונה. שהיה בהם לאשכנזים רוב דעות ממשפטיהעם עשו עתה משפט-עם חדש על דעת עצמם לטובת פולין. הם פוענים. כי רק בכסית האשכנזים נסלו הפחנות בירי אשכנו. — ממשלת אמריקה שנתה את שופתה ורוצה להשתתף עם ממשלות הברית במועצות עיד תשלומי נזקי המלחמה עי אשכנו. — מיד אחרי הקציר בפולין תנהיג הממשלה מסחר חשוי בתבואות ובצוקר ויבטלו כרמיסי החם והצוקר. כלומר הארץ תגמל. — הכולשיוויקים התירו כבר את המסחר של יחידים. שהיה אסור עד בה. — פולין הומוניה וסרביה התחברו אל מדינות מערב לנכות המשים אחוזים ממאה מכל מחיר הסחורות המוכות

חללה, אלא שעוד עלתה מרנע לרנע והמלא את המרתף אימת ופחדים... זו היתה בכיה נוראה בעמקי האדמה, שהתפרצה מערת אנשים, שהיו כמו קבורים חיים; בכיה שהיה בכחה למונג אנבים... ורי יחזקאל נבוכ מואר, לא ידע במה ירניע את הלכבות, ועמק רנע במחשבותיו ויבקש עצות. אך פתאם הבריק במוחו רעיון חדש, הוא הבין פתאם, כי ברנע זה עליו להגיד לפני הנאספים, מלבד ההנדה, עוד דברים אחרים, דברי תנחומים, כדי לעודד קצת את הנפשות הנדכאות, ואז התנשא בכבודת ממקומו והעיק עיניו על עדת הנאספים, ובקול נמרץ קרא אליהם:

— רבותי! חללו רנע מבלי ושמעו לדברי. יודע אני את מרת לבכם. נאספתם לקדם את חג הפסח, בשעה שתייכם תדוים לכם מנגד ובשעה שאין לכם כל זכר מכל צרכי החג, אכל הרנעו נא; עוד נשאר לנו לפליטה דבר אחד, ששונאינו לא יכלו לנוול ממנו זהו — אמונתנו החזקה כאלהים אמת ואדיר, שיבא במשפט עם שונאינו ומהריבינו... זהו — אמונתנו החזקה באל אחד, שבעת רצון ינאל את עמו האמלל מכל צרותיו!...

הזקן הפסיק רנע והתכונן ברושם, שעשו דבריו על השומעים. ואמנם קלעו דבריו אל הסטרה, חרלה הבכיה ודומיה עמוקה שררה במרתף, הנאספים הטו אזניהם לשמוע, נדמה להם, שהם שומעים קול נעלם, קול אלהים מסתתר קורא להם ממעמקים... והזקן התעודד וקרא שוב בקול רם וסלא במחוק.

— רבותי! אל תואשו! הגאולה לא, רחוקה היא!... קוד צעדיה אנחנו שומעים כבר... לא שמנו לבנו אליהם ברצון מוברחים אנחנו היום לשמעם באונם. רק דרך אחת לפנינו ורק אליה צריך להפנות לבנו, וזוהי הדרך העולה — ציונה!... רבותי! הלא גם לכם הניעה ודאי השמועה, כי שערי ציון כבר נפתחו לפנינו והארץ מחכה לשיבת בניה, רק שם היא הפנה היחידה, שבו ימצא ראשנו העיקר את המנוחה המקווה. רבותי! נשבע נא, כי כאשר אך חקום הסערה לדממה — נעזוב את ארץ הרמים הזאת — — — נעזוב! נעזוב!... שסעו הנאספים רנע את הזקן שהמשיך אחר כך הלאה את רעיונו:

— ונעלה ציונה, לארץ ישראל המחודשה!... נשבע נא, רבותי, בשם אלהים!...

— אנו נשבעים! נשבעים!... — נשמע קוד מרץ אחר, ובאותו הרנע התפרצו עוד הפעם כלם בבכיה, אך דמעותיהם אלה הי כבר דמעות אחרות, אלה היו דמעות של נחם, דמעות של תקוה מזהירה, שהקלו מעט את מכאוביהם האנושים...

ליל פסח בבני-ברה.

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון, שהיו מסובין בבני-ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הניע זמן קיש של שחרית (הנדה של פסח).

בל המתבונן בעין בחזנת ישאל כמזני: רבי אליעזר, שמקומו הקבוע היה בלוד (סנהדרין ליב; חגיגה ג:), ורבי יהושע, שמקומו היה בפקיעין (סנהדרין שם, וחגיגה שם), וראביע, שהיה נשיא ביבנה (ברכות כז:), ורבי טרפון, שמקומו היה גיב בלוד (עין בבית סיד מינ ובחגיגה י"ה, ובמנילה כ"י, ובתענית פ"ג מ"ט), מה עשו כולם יחד בליל פסח בבני-ברק? מאד יפלא על גדולי התנאים האלה, איך כתחו את רגליהם ללכת ולחונ את חג פסחם בבני-ברק, שהוא מקום רבי עקיבא (סנהדרין שם), וביותר יפלא על ר' אליעזר, שאמד (בסוכה כז:); משבת אני את העצלנין, שיושבין בביתם כמועד, ואיך עבר על דברי עצמו והיה נאה דורש ואינו נאה טקיים? אך יש טעם חשוב לדבר, כידוע חיו החכמים הנזכרים בימי

זמננו ונמרו לערוך, סדרי כללי אחר בשביל כל שארית הפליטה, כי כלם יאספו למקום אחד ובצבור יקבלו באיזה אופן את פני החג, מה שאי אפשר לכל אחד לבדו, יעשה בצבור שלם, מריות המצב תומתק הרבה על ידי זה, והעצבות לא תהיה או מורגשה באופן חד ומכאיב כל כך.

והמקום ל"סדר" נבחר — המרתף המרווח של ר' יחזקאל, זה היה המקום היחיד, שיכל להכניס אל תוכו כמעט כל הנפשות שנשארו בחיים. — ר' יחזקאל בעצמו כעל המרתף היה בעל-בית זקן ונכבד בעיריה, חכם וברי-אורין, מכל הונו ורכושו נשאר לו רק המרתף ומנפשות ביתו נשארו בחיים, ממש בדרך נס — הוא ושתי כלותיו ושני נכדיו, שני בניו ובת אחת בתולה נהרגו, ואשתו מחה מיתה הטופה מרב פחד, צער ויגון. והנפשות הנשארות מוצאות עתה מקלט ומחסה במרתף.

וככל מקימת הסתר, ששם נחבאו היהודים, הודיעו עיד המסדר, שעתיד להערך במרתפו של ר' יחזקאל הזקן, והתחילו מהכים לרנע הנעלה, הכנות, מובן מאליה, שלא נעשו, אבל הכנה אחת מצאה לה בכל זאת מקום, זו היתה — הכנה סנימית, נפשיה, הכנת הלכבות לרנע נשנב...

לסוף בא אותו הרנע של ליל חג הפסח הראשון, אם כי היה ליל סדר, בכל זאת לא רב היה האור בחוץ, כי עבים קודרות שמו במרומי הרקיע ויליטו את הסהר בערפל.

מסביב למקום המרתף הוצבו צופים, שעליהם היה לעמוד על המשמר ולהשגיח בעין סקוחה על כל הנעשה בכל הסביבה, שלא יתרחש חליצה שום אסון, ובשעה מאוחרת בלילה התחילו צלדים בודדים מתנועעים בצדי הסמטאות השוממים בזהירות יתירה, לבלי הקים כל שאון ולכלי עורר כל תשומת לב איש זר, אלה היו היהודים המתחבאים, שיצאו בחשאי אחר-אחר ממקומות מסתריהם ומניחם מועדות אל מרתפו של ר' יחזקאל.

ושם במרתף היה כבר הכל מוכן לעריכת הסדר, בפנה אחת רחוקה ממוצא המרתף עמדה הבית הפוכה ועליה היו מודבקים נרות אחרים, שדלקו באור כהה, שלא היה בכחו לנרש מכאן את הצללים העבים, שריבצו על הכתלים הרטובים ועל יתר הפנות, אצל התכית היתה מונחת תיבה שבורה נמוכה ועליה נשען ר' יחזקאל הזקן, יתר הנאספים עמדו כלם צפופים מסביב.

— האם כלם כבר נאספו? — נשמע קולו של ר' יחזקאל: — אם כן נוכל להתחיל ב... ב... בעריכת הסדר...

בכבודות גדולה הוציא את המלים האחרונות, בהרגישו את המרירות הנוראה שבהן, אלא שהוא הבלין על רוחו ואחרי רנע קצר הוסיף וקרא:

— מענדלי, בני (זה היה נכדו, ילד בן עשר שנים), בא נא הנה, אתה תשאל את הקושיות, הלא אתה זוכר אותן ודאי על פה, ואתם, רבותי — פנה אל יתר הנאספים — אתם אין לכם גם הנדות, לכן זאת תעשו: אני, תיל, עוד זכרוני לא עזבני, יודע אני את ההנדה על פה, האם כן אקריא אני לסניכם לאמי ואתם תחזרו על דברי מלה במלה, ועתה, מענדלי, שאל את הקושיות!...

מענדלי נגש אל הזקן ובקול דק וקצת בכיני התחיל שואל את הקושיות:

— מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות...? וכל הנאספים מחו זרם דמעות מעל לחייהם וכאשר כלה, קרא ר' יחזקאל בקול נדכא:

עבדים היינו... עבדים היינו, — עבדים היינו — חזרו אחרין כל הנאספים באן פה אחר, אך לא הפסיק ר' יחזקאל להקריא את המלים הנאות, ובכיה עצומה פרצה מלב עדת הנאספים... ר' יחזקאל חכה רנע, בחשבו, כי עוד מעט תרנענה הרחוקות הנסערות ואז יוכל להמשיך הלאה את ההנדה, אבל לחנם חכה, הבכיה מלבד שרא

הצעיר כולה, שכבר התלהבו למלחמה. ואמרו להם: רבותינו הגיע זמן קיש של שחרית ורמו להם, שבקיש נאמר, בכל נפשך ופירושו אפילו הוא נוסף את נפשך וזאת הוא תורת ריע רבם. (נברכות סא): ולפי זה, הרומיים, המתכוונים להפיר תורה ולהעביר את ישראל על דם וגורו שלא ימלו את בניהם ושלא ישמרו את השבת, ושלא ילמדו תורה, מחויבים אנתנו למסור את נפשנו. כה ענו אלפי תלמידי ר' עקיבא. וגם ריע עצמו הרי לא השגיח על דעת חבריו ורבותיו בזה ובפעל המסעותיו לטובת המרידה, ולא נח ולא שקט. אך העונות נרמו, שלא הצליח במלחמתו.

למעלה הבאתי דברי הספר, דור ודורשיו לוויים, שמה שאמר להם רבי אליעזר בסנהדרין סיח. תמה אני אם תמותו מיתת עצמכם, כוונתו שהזהירם שלא יעשו המרידה, עיישו, והוצא מדבריו, שרא נספר קודם חורבן ביתה, אך מניסין ניו, שאמרו שם ריא הנדול אומר שני נחלים יש בבקעת ידים — ואחד דם ופירשיו: מחורבן ביתה, וכן מברכות מיה: ר' אליעזר אומר: רצה לאומרה, בברכה שתקנו חכמים ביבנה אומרה, מוכח שנשמר זמן רב אחרי חורבן ביתה. דוד משה דדרמן. — זרנוביץ.

הערת הערך. הקראים התמריים של המצפה בוראי יזכרו, שכבר הביע את הרעיון הנדול הזה הרב דיר שמואל נוסמן מלבוב בגליון של פסח של המצפה בשנת תרס"ו, ובכל זאת לא נמנענו מפרסם את הדבר שנית בתור השערת הכותב הניח, שלא ראה את דברי הרה"ח דיר נוסמן, כי רעיון בריא רב הלכת הזה ראוי להזכר ולהפקד בכל עת ולשנון לבנינו ולבנינו בנינו, למען יזכרו, כי אין דבר ריק בדברי חז"ל ואפילו דברים הנראים בעינינו כענין של מה בכך, צפון בתוכו רעיון גדול אונאמר כדבר בעתו על מאורע היסטורי גדול. ומה יגדל עתה בעינינו המעשה בריא וריו שבהנדה מה טוב עשו מסדרי ההנדה, שהכניסו את המעשה הזה אל ספור הנאוה!

ואחר שכבר נשנה הדבר, נזכיר כזה את שאר פרטיה של השערת הרה"ח הנ"ל במאמרו. הוא מזכיר גם השערת החכם רוזנסאל, שמה שהתאמצו התנאים להוכיח דוקא שכל מכה היתה של ארבע או חמש מכות, בקשו לרמוז כזה על חמשת קיסרי רומי משישם עד אדריאנוס, מן המבטא, אותו הלילה הוא מוכיח, שהיה זה לילה היסטורי, שהכריע בדבר גדול, היינו להחל המלחמה. ידוע שת-מירי ריע מתו מן הפסח עד העצרת, מזה ניכר ראייה, שהמלחמה החלה בפסח, הברכה, אשר גאלנו ונאל את אבותינו נערכה באותו הלילה לפי דעתו, כי היה ריע מתאמץ לקוות ממעשיו לנאוה שלישיית וע"כ דעת ריע בנמי שצריך לומר: כן יגיענו למועדים ולרגלים אחרים וכי שמחים בבנין עירך וצריך להתום, בא"י נאל ישראל! וזה נגד דעת ר"מ שלא היה חותם, כי גדולה היתה תקות ריע, כירוע קמה המרידה מתוך שהבטיח הקיסר לבנות ביהמ"ק ואח"כ חלל דברו והעמיד צלם יופישר במקום ביהמ"ק, לפי דעתו הזכרת קריאת שמע היא רמו לקריאת המלחמה, שהיו צועקים במלחמה שמע ישראל כדברי התורה, וזהו ענין, יצאה נשמתו של ריע באח"י, כאשר נגמר הכל למלחמה וקראו את הקריאה הנהיגה שמע ישראל! פתחו כולם: שפוך חמתך וכי כי אכל את יעקב ואת נהו השמו זהו ענין חלול הבטחתו של הקיסר, ובשעת אמירת הפסוקים האלה המנהג מני קרם לפתוח הדלת, כמו שעשו אותם התלמידים באותו הלילה, גם סלונתת ר' אליעזר ור' יהושע כמכילתא פ' בשלה על פסוקי מלחמת עמלק: ריא אומר בחר לנו אנשים יראי חמא וריו אומר אומר בחר לנו אנשים גבורים, מחר אנכי נצב על ראש הנכעה ר' יהושע אומר מחר נהיה מעותרים, ריא המודעי אומר מחר ננודר תענית, לפי דעת הרה"ח נוסמן מרמזה על המחלוקת בין צד ריע שנלוה אליו גם ר' יהושע ובין צד ריא המודעי הרצה בשלום ולבטוח בחסדי שמים.

אדרייגום שחיק סמיא, שנור על ישראל נזרות קשות, והביא עליהם רעות רבות וצרות, בן גור שלא ימולו את בניהם ושלא ישמרו שבתות ושלא יעסקו בתורה, כמסופר בתלמוד ובמדרשים. ור' עקיבא, האיש הקנאי, המקנא קנאת ר' צבאות וקנאת תורתו וארצו, עשה תעמולה, להפנות לב היהודים לעשות קשר ומרידה נגד הרומיים, וכבר הסכימו כל החכמים, כי עיקר נסיעת ריע לבבל ולערביא ולנליא ולאפריקא, ולכרכי הים ולזופירין היה לעורר את ישראל, לקשר קשר המלחמה נגד הרומיים ולעשות יד אחת עם הפרסים, שונאי הרומיים, וכן מצינו בירושלמי תענית ס"ד היה: ריע היה דורש דרך כוכב סיעקב, דרך כחיבא סיעקב, וריע כד היה חמי לבר כחיבא, אמר: דין הוא מלכא משיחא, וכן הרמב"ם ז"ל בסוף הל' מלכים כתב שר' עקיבא היה נושא כליו של בר-נוכבא, ובירוע היה ענין זה לסלע המחלוקת בישראל, ועל ידו נעשה פירוד בין התנאים, ונחצו לשני מחנות; מצד אחד ריע ואלפי תלמידיו וכל איש חיל בישראל, שנמשכו אחריו ומצד שני ר' יוחנן בן תורתא, שאמר לריע: יעלו עשבים בלתייך ועדיין בן דוד לא יבא ירושלמי תענית שם ועמו ר' אלעזר המודעי ושמואל הקסן, עיין אבות ס"ד מ"ם, שרבריו מכוונים כנגד המרידה ונבא לפני מותו נבואה קשה סאד על המשתתפים במרידה, עיין בסנהדרין י"א, ולולא דמסתנינא הייתי אומר השערה חדשה, שמה שאמר, שמעון וישמעאל לתבאי, כוונתו על בר כוכבא, שהיה שמו שמעון, וכן ר' הנינא סנן הכהנים; זה יוצא ממאמרו באבות ס"ג מ"ב היה מתפלל בשלומה של מלכות וכו', ובספרי נשא ממאמרו גדול השלום, ששקול כנגד מעשי בראשית, כל אלה היו מן הכת השניה, וכן עוד גדולי הדור ההוא בעלי דעה מיושבת התנגדו לריע בזה, ודרשו רק לעשות שלום עם הרומיים, כי זכרו עוד צרות החורבן ועריצות ואכזריות הרומיים, וסמרו שערות, בשרם משה מלחמה חדשה, וראו את האותיות לאחור, כי לא יצליחו, ועוד יגרמו עליהם צרות ונזירות חדשות, כאשר באמת כן היה סוף המרידה.

אלו התנאים הנזכרים יש ראיות שהתנגדו בסנהדרין סיח מסופר: כשחלה רבי אליעזר הנדול נכנסו ריע וחבריו לבקר, אמר להם: למה באתם? אמרו לו: ללמוד תורה באנו אמר להם: ועד עכשו למה לא באתם? אמרו לו: לא היה לנו פנאי, אמר להם: תמה אני אם תמותו מיתת עצמכם? אמר לו ריע: שלי מהו? אמר לו: שלך גדול משלהם, ע"כ, המאמר הזה תמוה מאד, למה קללם? גם בזה יש פסע חשוב, בדור ודורשיו ח"ב להרה"ח לוויים, בתוב שרבי אליעזר הבין מתוך תשובתם, לא היה לנו פנאי, שהם עסוקים בהכנת המרידה, והזהירם לשמור נפשותם מסכנה המרחפת על ראשם, וביותר הזהיר את ריע ראש הקנאים, שהיא ענשו גדול משל כולם, וכן רבי יהושע חכימא דיהוראי, והזהירם, שלא יעשו המרידה, וכמסופר בכראשית רבה: שאמר להם המשל הנפלא, מהארי וקוראי (והוא ממשלי אסף היוני), ור' אלעזר בן עזריה ור' סרפין לא מצינו בפירוש מאיזו כת היו ומסתמא היו נוסים אחרי רוב החכמים והקונים, שדעתם לא היתה נוחה מהמרידה, והתנגדו לריע.

ויש לשערה, שבעת ההיא (היינו לפני חג הפסח) התחיל ריע לעשות התעמולה בעד הקשר והמרידה, ע"כ נתאספו בביתו ארבעה התנאים: ריא, ור"י, וראביע, ור"ם שהיו מגדולי הדור בעת ההוא, כי רצו להניא את ריע ממחשבתו, ע"כ כתתו את רגליהם לבני ברק אל ריע, אולי לפי שידעו, כי רק בחג ימצאוהו בביתו, וכוננת, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה היא, שהתאמצו כל הלילה להביא לו ראיות מציאת מצרים, כי כמו שנאוה מצרים היתה בדרך גם, ע"י הקביה בעצמה, כמו שהיו רגילים לדרוש: אני ולא מצאך, אני ולא שרף, אני ולא השליח, כן גם הנאוה העתידה תהיה רק בדרך גם ולא בעזרת בשר ידם, חה למדו מדברי מיכה בסוף ספרו: כימי צאתך סארץ מצרים אראנו נפלאות, אפשר שהיה ריע מודה להם ונבל סבר כוכבא, אב"ל לפנות נוקר באו תלמידיהם, הדור

בית מסחר הספרים של

L. Fortgang, Kraków Krakowska 33.

ספרי הוצאת שטיבל.

60	התקופה, ערוך ע"ד. פרישמן, ספר ד', ה', ו', ז', ה.ט.ט. כל ספר	מרק
200	מקלט, ירחון, ע"י ברקוביץ בנידוד 15 ספרים	
90	שירי אנקריאון, תרגום שאול משרניחובסקי המחיר	
150	איסינייה בטורים מאת גטה. תרגום יעקב כהן	
130	פואמות דרמטיות פושקין, שמעונוביץ	
80	הנסיעה בהרי הרץ הינה	
2:0	נבזים ועבודת נבזים קרליץ, אינהורן	
180	באש ובחרב, חלק א' שנקביץ, פרענק	
190	חלק ב'	
190	חלק ג'	
15:0	חלק ד'	
70	ממעמקים וילד פרישמן	
80	מניסה של לידי וינדמיר, וילד טביוב	
100	חשיבותה של רצינות	
80	מיתה שניצלר, יקבוביץ	
110	האחיות ופסמן	
70	רבי שלמה נגיד שלום אש, מ. שפירא	
170	אינבורג קלרמן, דוד צמח	
120	האויב, חלק א' הפסמן	
500	שכול וכשלוף, ספור ברנר	
500	חיי אדם: ילדות שלום-עליכם, ברקוביץ	
500	נערות	
500	בחרות	
190	אירידיון קרשינסקי, בן-אברם	
110	מלחמה ושלוה, חלק א' טולסטוי, פריזוש	
110	חלק ב'	
110	חלק ג'	
110	שלוש אחיות, דרמה ציחוב, בן-אברם	
150	"ין כריסטוף רומן רילן, ה. ייבין	
160	חזון התשבי מאת יעקב כהן המחיר	
100	הקדושים, סמפוניה	

ובעד המשלוח 5 0/0

כמלוגים אינם נשלחים לפי שעה.

נמצא למכירה

המלון הפולני-עברי

מאת י. נוסבוים ול. דררה.

מחירו **150** מרק מכוך

למ"ס ולמורים רבט הגו

Wyd. J. Nussbaum, Kraków, Miodowa 19.

בסולין הקונגרסית המכירה הראשית אצל

WARSAWA, ul. Rymarska 16.

סוכנות "המצפה" לרומניה הגדולה
למשלוח כסף היא בית מסחרו של
Bernard Kohn Tempelgasse 1. Czernowitz.

למר יצחק קצנדסון ויצחק ברכמן!

אל תוך ספרים. למען הנדלים" הנסתם מתוך ספרי השפה לא פהות מעשרים ואחר פרק, ששה עשר מהם הנם מקורים לי פרי רוחי. דבר זה לעצמו לקחת מתוך ספר אחד לא נדוד כיכ הרבה חומה. הרי זה מנונה. בכ"י הייתי מחריש לולא נהנתם בזה מעשה ננבה. על שלשה לא קראתם שם. משמע ששלכם הם. הרי זו ננבה על שלשה קרא מר ברקמן את שמו. הרי זו ננבה נסה ובויה: על השאר כתבתם. לבי זרים. על שער ספרי כתוב שהוא נועד לבוגרים. את המלה "לבוגרים" שבשתם בודון וברוע לב לבי גרים. כדי להטעות את הקהל, שיהשב שהוא האחים גרים. ובי כך נוהג משורה, וכי כך ניהגים מורים ומחנכים! ומלבד הננבה הנסה הרי יש בזה משום טפשות נמורה לשקר במילתא דעבידא לנלווי.

כל זה משום דעת הקהל, משום מצוה לפרסם וכי, אולם מלבד זה יש בתי משפט בפולין, ששם אדרש את משפטי. שבח ולקובסקי.

הגליון הבא י"ח) יצא בעש פ' אחרי כ"ה ניסן, 6 במאי. והננו מברכים את קוראינו בשמחת החג. המערכת.

הנני מברך במו"ט את שותפי וירידי מר שמעון הירשבערני לארוסיו את העלמה מרת יוכבד מאמצנער. ישנא אשרם ותרבה הצלחתם! ישראל הולנדר.

חידות ההגדות הנפלאות ע"ד עשרת השבטים

ופתרוני ע"פ כל המקורות ההיסטוריים וע"פ ההגיון הפשוט. מחירו עתה 100 מרק. ע"י „Hamicpe" Miodowa 22 Krakow.

בשדש שפות.

בעברית, פול ז וגרמנית יוכל כל אחד לבוא לידי שלמות גמורה בעזרת מכתבי ההוראה הידועים. 32 בתביח לשפה העברית, 32 לפולנית, 10 מכתבים לגרמנית. מחירם של עשרה מכתבים - 220 מרקאות, של קומפלט בן 32 מכתבים - 615 מ.

השפה. ספר למוד שפת עבר לבוגרים בתרגום המלים היהודית, פולנית וגרמנית, מחירו 110 מ. להוטי רש"י 15 מ. להוסיף 5 אחוזים דמי משכוח לכל הזמנה. להזמין בכל בתי מסחר הספרים או ע"י.

S. WALKOWSKI Kraków, Miodowa 22.